

BIBLIOTERAPIJOS PASLAUGŲ POREIKIS LIETUVOS VIEŠOSIOSE BIBLIOTEKOSE

DAIVA JANAVIČIENĖ

Klaipėdos universiteto Komunikacijų katedra
Herkaus Manto 84, LT-92294, Klaipėda, Lietuva
El. paštas: daiva_jnvc@yahoo.com

Skirtingos biblioterapijos sampratos kelia tyrėjų ir praktikų diskusijas: ar biblioterapija gali būti bibliotekos paslauga, ar tai išskirtinai psichologijos ir psichoterapijos sritis? Straipsnyje analizuojami trijose Lietuvos viešosiose bibliotekose (Skuodo, Mažeikių ir Šiaulių) vykusių edukacinių informacinių renginių biblioterapijos tematika dalyvių apklausos duomenys siekiant išsiaiškinti biblioterapijos paslaugų teikimo bibliotekose galimybes ir poreikį. Anketinė apklausa vykdyta pakartotiniu būdu – prieš renginį ir po paskaitos apie biblioterapijos rūšis, procesą, taikymo bibliotekose galimybes. Tyrimo rezultatai iliustruoja įvairiai pasiskirsčiusią, tačiau daugiau teigiamą bibliotekininkų ir kitų renginių dalyvių nuomonę apie biblioterapijos paslaugų poreikį ir teikimo galimybes bibliotekose. Pakartotinė apklausa atskleidė pagrindinių tyrimo rezultatų tendencijų patikimumą ir nuomonės dinamiką.

Reikšminiai žodžiai: biblioterapija, biblioteka, bibliotekų paslaugos.

ĮVADAS

Lietuvos technikos bibliotekos duomenų bazių administratorės Linos Mikučionytės parengta apžvalga [1] ir šio tyrimo autorės atlikti išankstiniai empiriniai nedokumentuoti tyrimai, dalyvavimas biblioterapijai ir kitoms kūrybinėms terapijoms skirtuose viešuose renginiuose (Aleksandro Alekseičiko praktinis seminaras „Įvadas į biblioterapiją“, Klaipėdos universiteto Reabilitacijos katedros kasmet organizuojamos konferencijos, skirtos įvairių menų terapijos rūšių praktiniam naudojimui, ir kt.), diskusijos su poetikos, dramos ir kitas netradicines

žodinės kūrybinės terapijos rūšis naudojančiais specialistais (Jūrate Sučylaitė, Salomėja Burneikaitė) bei su viešųjų bibliotekų, kuriuose vyko analizuojami renginiai, administracijos atstovais, taip pat neakivaizdinių Klaipėdos universiteto Informologijos studijų studentų bakalauro darbuose atlikti tyrimai leidžia teigti, kad biblioterapijos paslauga nėra plačiai žinoma ar populiari Lietuvos bibliotekose. Todėl šio darbo autoriui buvo neįprasta per vieną 2010 metų spalio mėnesį sulaukti trijų mūsų šalies miestų viešųjų bibliotekų kvietimų skaityti paskaitą apie biblioterapiją. Tai paskatino atlikti mokslinį situacijos tyrimą.

Kvietimas skaityti tos pačios tematikos paskaitą tuo pačiu metu iš skirtingų vietovių identifiukuotas kaip poreikį rodantis signalas. Apžvelgus biblioterapijai skirtas publikacijas Lietuvos spaudoje konstatuojama, kad biblioterapijos paslaugų bibliotekose aktualumas Lietuvoje grindžiamas bibliotekos ir kitų socialinių institucijų darbuotojų pasirengimu reaguoti į visuomenės realijas, taip pat noru praplėsti bibliotekos paslaugas ir poreikiu gauti žinių ar pasidalyti šioje srityje sukaupta patirtimi. Pažymėtina, kad tyrimų šioje srityje atlikta nedaug [1; 8; 24]. Tarptautiniuose moksliniuose tyrimuose biblioterapija bibliotekose dažniausiai siejama su skaitymo skatinimo iniciatyvomis ir skaitytojų gausinimu bei specialiųjų poreikių skaitytojų aptarnavimu [2; 17; 21; 24]. XXI amžiuje biblioterapijos projektų, šia tematika vykdomų mokslinių tyrimų, domėjimosi gerąja paslaugų teikimo patirtimi aptinkama ne vienoje pasaulio valstybėje (Didžioji Britanija, Jungtinės Amerikos Valstijos, Rusija, Lenkija). Tai rodo temos aktualumą tarptautiniu mastu.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti bibliotekose vykusių biblioterapijos žinių sklaidos renginių dalyvių nuomonę apie biblioterapijos paslaugos poreikį ir galimybes tą paslaugą teikti bibliotekose, taip pat ištirti gautų žinių įtaką nuomonės kaitai. Tyrimo uždaviniai: 1) suformuoti ir pagrįsti biblioterapijos, kaip bibliotekų veiklos aspekto, teorinę sampratą; 2) suformuoti tyrimo priemones, leidžiančias identifikuoti biblioterapijos paslaugos teikimo poreikį ir gali-

mybes ją teikti ir 3) ištirti renginių dalyvių nuomonę ir jos kaitą gavus naujų žinių.

Objektas – žinių apie biblioterapiją sklaidos renginių dalyvių nuomonė ir jos kaita gavus naujos informacijos. Tyrimo problemą sudaro profesinės diskusijos biblioterapijos tematika trūkumas ir žinių, reikalingų šiai paslaugai teikti, nepakankamumas bei tuo remiantis numatomas poreikis formuoti bibliotekinių nuomonę ir jos pozityvią kaitą.

ISTORIOGRAFIJA IR BIBLIOTERAPIJOS SAMPRATŲ ANALIZĖ

Biblioterapijos tematika publikuotų tyrimų Lietuvoje nėra gausu, čia jos samprata orientuota į platesnę psichologinę kūrybos (menų) terapijos, socialinio darbo ar edukacinio metodo taikymo sritį [4; 7; 11; 12; 23]. Pastaruoju metu Lietuvoje išleista keletas iš lenkų kalbos verstų knygų, priskirtinų biblioterapijos su vaikais veiklai [13; 14; 15], skelbiama nemažai straipsnių profesiniuose leidiniuose, skirtuose bibliotekiniams, pedagogams, psichologams, socialiniams darbuotojams ir plačiajai visuomenei [1; 4; 7; 9; 18; 25]. Lietuvos nacionalinės bibliografijos duomenų banke, 2011 metų vasario duomenimis, registruota 70 publikacijų biblioterapijos tematika, daugumoje jų supažindinama su biblioterapijos elementais praktinėje veikloje ar bibliotekos renginiais, siejamais su biblioterapija, diskutuojama apie galimumą taikyti metodą bibliotekose. Tačiau empirinio tyrimo, analizuojančio šios paslaugos poreikį ir prista-

tančio galimybes, kaip tokią paslaugą teikti bibliotekose, neaptikta.

Informacijos paieškos internete ir publikuojamose duomenų bazėse rezultatai rodo, kad XXI amžiuje biblioterapijos, kaip bibliotekų teikiamos paslaugos, projektai vykdomi visame pasaulyje. Tai patvirtina JAV, Didžiosios Britanijos ir Australijos bibliotekinė spauda [2; 3; 17; 21; 24]. Jungtinės Karalystės moksliniai biblioterapijos tyrimai apima dvejopą patirtį: vienija medicinos (sveikatos) įstaigų ir viešųjų bibliotekų veiklą bendram tikslui – skleisti informaciją apie sveiką gyvenimą. Siekdamos šio tikslo bendradarbiauja tos pačios vietovės sveikatos tarnybos ir viešosios bibliotekos. Šefildo universiteto mokslininkė Liz Brewster biblioterapijos praktiką skiria į dvi sritis: 1) savipagalbos (*self-help*) biblioterapiją, kai ne grožinės literatūros tekstus apie sveiką gyvenimą rekomenduoja skaityti (pirašo) sveikatos specialistas, o kad ją pasiskolintų skaityti, asmuo kreipiasi į vietos biblioteką; ir 2) kūrybinę (*creative*) biblioterapiją, kaip skaitymo rekomendacijų teikimą ir skaitymu besiremiančios grupinės veiklos organizavimą bibliotekose [2, 400]. Mokslininkės tyrimai iliustruoja, kaip Jungtinėje Karalystėje paplito biblioterapijos veikla, panaudojant tą patį veiklos modelį (schemą), bet papildytą savo vietovės klientams reikalingais aspektais. Tai yra aktuali ir naudinga informacija bei patirtis, kurią galima perimti planuojant ir siekiant identifikuoti biblioterapijos paslaugas ir (arba) jas plėsti Lietuvos bibliotekose.

Biblioterapijos praktika ir moksliniai tyrimai JAV turi ilgalaikes tradicijas.

XXI amžiaus pradžioje čia iš naujo kyla poreikis biblioterapiją apibendrinti, ieškoti sąsajų tarp atskirų veiklos sričių, taikančių panašius metodus savo veikloje. Šį poreikį ALA konferencijoje išreiškė mokslininkės Paula McMillen ir Dale-Elizabetha Pehrson savo pranešime [17] pristatydamos akademinės bendruomenės ir viešųjų bibliotekų kartu rengiamą biblioterapijos projektą. Mokslininkės supažindina su bendradarbiavimo modeliu, pagrįstu skaitytojams priimanom duomenų bazės kūrimo strategija. Tai naudinga empirinė patirtis, kuria gali pasinaudoti biblioterapijos sklaida suinteresuoti Lietuvos specialistai.

Biblioterapija – tarpdisciplininis, sudurtinis terminas, nusakantis kai kuriais aspektais panašias, bet kartu skirtingas veiklas, kurias galima išskirti į atskiras biblioterapijos rūšis (klinikinė, reabilitacinė, rekreacinė, edukacinė ir kt.) [17, 4–6]. Biblioterapijos pagrindą sudaro tam tikro dokumento skaitymu (ar kitu gilinimosi į turinį būdu) besiremianti pagalba asmeniui. Ši samprata kildinama iš giliai istorines šaknis turinčio fakto, kad užrašas virš įėjimo į senovės biblioteką Egipte skelbė, kad tai „sielos vaistinė“, o Aristoteliui priskiriami žodžiai, kad poezija naikina baimę, skausmą ir net kančią [17; 6; 20; 26 ir kt.]. Graikų kalbos žodis *biblion* reiškia knygą, *therapê* – pagalbą, gydymą, psichologinių ir pedagoginių veiksmų ir veiksmų visumą padėti žmogui ir jo asmenybei fizinių ir dvasinių sunkumų, emocijų krizių atvejais [21; 173 ir kt.]. Nors biblioterapijos praktika labiau įsigalėjo kaip psichoterapinės ar psicholo-

ginės pagalbos metodas [1; 7; 11; 12; 23 ir kt.], tačiau nemažai mokslininkų jame išskiria bibliotekoms būdingas veiklos sritis.

Briano W. Sturmo žodžiais, šis dviejų žodžių derinys – terminas, reiškiantis „partarti, ką pamatyti (išsirinkti) skaitytoji, ką jam skaityti“, todėl tai yra bibliotekos veiklos „skaitymo rekomendacijų sritis“ [21, 177]. Julija Drešer šią bibliotekinės veiklos sritį vadina „specifiniu vadovavimo skaitymui metodu“ [26, 7], o Janina Bukantienė – „bibliotekinio auklėjamojo darbo metodu, kai skaitytoji teikiama pagalba ieškant tekstų, kurių skaitymas padėtų išgyventi sunkumus: abejones, netikrumą, nerimą, nusivylimą, vidinius konfliktus, apatiją ir kt.“ [4, 31]. Rusų bibliotekininke Irina Kazarinova biblioterapiją apibrėžia kaip bibliotekos veiklos kryptį, kurios pagrindą sudaro tikslingas poveikis skaitytoji, kai skaitymo, knygos ir bibliotekinės veiklos priemonėmis įveikiamos diskomforto bei krizinės situacijos. Taikant biblioterapiją parenkami optimalūs informacinės ir psichologinės asmenybės apsaugos, adaptacijos, kompensacijos ir korekcijos būdai, skatinamas skaitytojų aktyvumas [27, 47]. Anot Zinaidos Manžuch, biblioterapija yra pagalbinis gydymo metodas ir prevencijos priemonė, užtikrinti harmoningą asmenybės raidą ir atsparumą stresui [10, 538]. Akivaizdu, kaip prevencijos priemonė biblioterapija gali būti taikoma ne tik įvairiomis ligomis sergantiems žmonėms ir ne tik gydymo įstaigose ar jų bibliotekose.

Viena iš nedaugelio Lietuvos bibliotekose (Naujosios Vilnios viešojoje bibliotekoje)

taikanti biblioterapijos paslaugą Rita Venskūnienė tai apibrėžia kaip metodą, kuriuo parinktu knygos, trumpos istorijos, poezijos ar kito literatūros žanro pavyzdžiu galima padėti specialiųjų poreikių vaikams ir paaugliams [25, 62]. Valdona Indrašienė ir Eglė Kapočiūtė tiria, kaip biblioterapijos metodą galima naudoti socialiniame darbe [8].

Pateiktos biblioterapijos traktuotės iliustruoja bibliotekų galimybes įvairiai taikyti šį metodą. LRT tinklalapyje pasirodžiusi Jogundės Montvydienės parengta informacija apie Didžiosios Britanijos viešosiose bibliotekose vykstantį biblioterapijos paslaugų projektą „Įsitrauk į skaitymą“ [16], kaip ir populiariame portale *Delfi.lt* skelbiama žinutė apie mokslinius įrodymus, kaip skaitymas fiziologiškai atpalaiduoja nuo streso [9], papildo pirmiau cituotas mokslines praktines išvagas ir rodo, kad susidomėjimas biblioterapija bibliotekose didėja. Turint omenyje, kad biblioterapija, kaip studijų ir praktinės veiklos objektas, yra gana naujas reiškinys Lietuvoje, kyla klausimas, ar bibliotekų darbuotojams pakanka žinių apie biblioterapiją, ar jie susiduria su šios paslaugos poreikiu bibliotekose, ar turi galimybių ją teikti. Siekiant išsiaiškinti situaciją, pasirinktas pusiau atviras anketavimo metodas.

TYRIMO METODIKA

Tyrime naudotas stebėjimas, pokalbis (interviu) ir grupinės anketinės apklausos tyrimo metodai, anketa apklausti trijų biblioterapijai skirtų renginių dalyviai. Atlikta kokybinė gautų duomenų analizė: duome-

nų sisteminimas ir grupavimas, ieškota prižastinių funkcinių ryšių, lyginti pirmosios ir pakartotinės anketinės apklausos duomenys, nustatant duomenų patikimumą ir nuomonės pakitimo dinamiką. Tyrimu siekta išsiaiškinti susirinkusiųjų į renginį (susidomėjusiųjų biblioterapija) nuomonę, turint omenyje, kad renginius organizuoja bibliotekos ir pagrindiniai renginių dalyviai – bibliotekos darbuotojai. Šiuo požiūriu tyrimo rezultatai turi paklaidą, nes nedidelę grupę (organizatorių nuomone – ne daugiau kaip 5 proc.) sudarė kiti suinteresuoti dalyviai (mokyklų bibliotekininkai, savivaldybės kultūros darbuotojai, žurnalistai, kolegijos studentai ir kt.).

Pokalbio (interviu) bei stebėjimo metodai taikyti iki ir po anketavimo – viso tyrimo metu bendraujant ir tikslinant biblioterapijos sampratą, paslaugos reikalingumą, atskirų asmenų požiūrį į biblioterapijos poreikį ir galimybes tą paslaugą teikti bibliotekose. Gauta informacija padėjo suformuoti Istoriografijos ir sampratų analizės skyrių, leido geriau išvelgti tendencijas ir pagrįsti išvadas.

Empirinio tyrimo anketa sudaryta iš trijų klausimų, kurie pateikti trijuose renginiuose: Skuodo savivaldybės viešojoje bibliotekoje surengtame seminare šios bibliotekos darbuotojams, Mažeikių rajono savivaldybės viešojoje bibliotekoje organizuotuose kvalifikacijos kėlimo kursuose bibliotekos darbuotojams, miesto mokyklų bibliotekininkams ir kitiems besidomintiems bei Šiaulių apskrities P. Višinskio viešojoje bibliotekoje surengtoje konferencijoje, ku-

riuje kviešti dalyvauti ne tik Šiaulių miesto, rajono bibliotekininkai, bet ir Žemaitijos kolegijos studentai – būsimi bibliotekininkai ir kiti norintys daugiau sužinoti apie biblioterapiją. Renginiai vyko 2010 metų lapkričio 5, lapkričio 22 ir gruodžio 6 dienomis, renginio dalyviai buvo apklausiami du kartus – prieš renginį ir iškart po paskaitos (pranešimo). Duomenys buvo apibendrinami ir analizuojami 2010 metų gruodžio 10–2011 metų sausio 6 dienomis.

Tyrimo dalyvavo:

- Skuode prieš renginį 40 seminaro dalyvių, išdalyta 40 anketų, grįžo 38, viena neužpildyta, po renginio išdalyta 40 anketų, grįžo 36, viena neužpildyta.
- Mažeikiuose prieš renginį 40 kvalifikacijos kėlimo kursų dalyvių, išdalyta 40 anketų, grįžo 33, po renginio išdalyta 40 anketų, grįžo 38, viena neužpildyta.
- Šiauliuose prieš renginį 60 konferencijos dalyvių, išdalyta 60 anketų, grįžo 38, po renginio išdalyta 60 anketų, grįžo 56.

Iš viso tyrimo metu prieš renginį išdalyta 140 anketų, grįžo užpildytų 108; po renginio išdalyta 140 anketų, grįžo 129. Tyrimo imtis apskaičiuota pagal formulę: $n = N/0,0025N + 1$; čia n – imties dydis, N – generalinės visumos dydis. Imties dydis, naudojant Vladimiro Paniotto lentelę, kurią rekomenduoja Viliunė Cicėnienė [5, 76], yra ne mažiau kaip 104 dalyviai (tyrimo atveju grįžo 108 anketos), todėl surinktų duomenų patikimumas pakankamas.

Pakartotinė apklausa, vykdyta po neilgo laiko tarpo, kai apklausos dalyvių nuomonė veikė naujai gautos žinios, *parodo pagrindinių tendencijų patikimumą / nepatikimumą* ir išreiškia *nuomonės kaitą patiriant išorinį poveikį* – lektoriaus pateiktą informaciją.

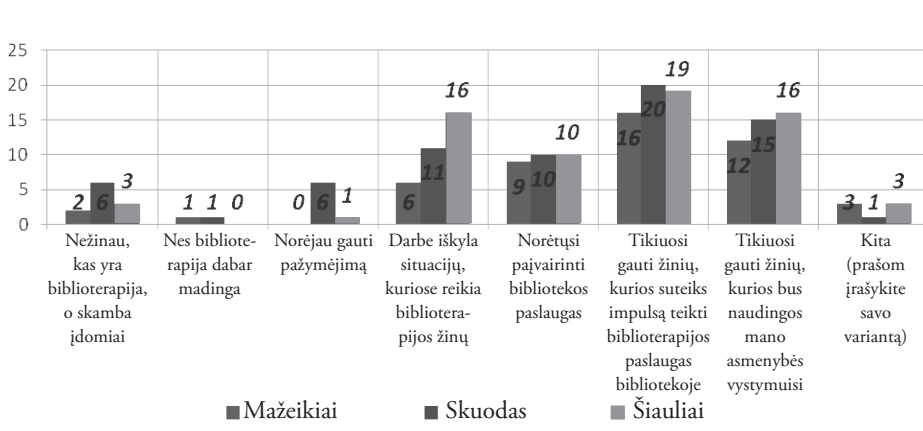
Kadangi pirmoji anketinė apklausa vyko prieš renginį ir dviem atvejais anketų iš tiriamųjų grįžo mažiau nei antrosios apklausos metu, daroma prielaida, kad tai – išankstinio nepasitikėjimo atliekamam tyrimu požymis. Po paskaitos, kai tyrimo dalyviai tiesiogiai pamatė tyrėją, susipažino su pateikta informacija ir dalyvavo diskusijose (ar praktinės užduoties atlikime), pasitikėjimas ir noras pasakyti savo nuomonę sustiprėjo. Tai atsispindi ir antrojo tyrimo atsakymų įvairovėje, atskleidžiant savaip suformuluotą nuomonę (ne pasirenkant variantus iš pateiktųjų). Kita vertus, pusės atsakymų skaičiaus disproporcija rodo nesusiformavusią respondentų nuomonę

apie biblioterapiją, kurią prieš paskaitą ne visiems drąsu išreikšti.

TYRIMO REZULTATAI

Pirmuoju klausimu siekta išsiaiškinti, kokiu tikslu dalyviai susirinko į šį renginį. Šis klausimas pakartotinėje anketoje nebuvo pateikiamas. Atsakymų pasiskirstymas analizuojamais atskirais tyrimo atvejais pavaizduotas 1 paveiksle. Dalyviai galėjo pasirinkti visus jiems tinkamus atsakymų variantus ar įrašyti savo.

Iš motyvų, dėl kurių dalyviai apsisprendė dalyvauti biblioterapijai skirtuose renginiuose, aiškiai vyrauja tikimybė „gauti žinių, kurios suteiks impulsą teikti biblioterapijos paslaugas bibliotekose“ (29 proc.). Antroje vietoje pagal pasirinkimą – noras asmeniškai tobulėti, kas labai svarbu ir karjerai, ir šiuo metu atliekamos veiklos kokybei. Negausu, bet yra renginių pasirinkusių todėl, kad intriguojamai skamba sąvoka,

1 pav. Respondentų motyvų dalyvauti renginyje pasiskirstymas pagal vietas

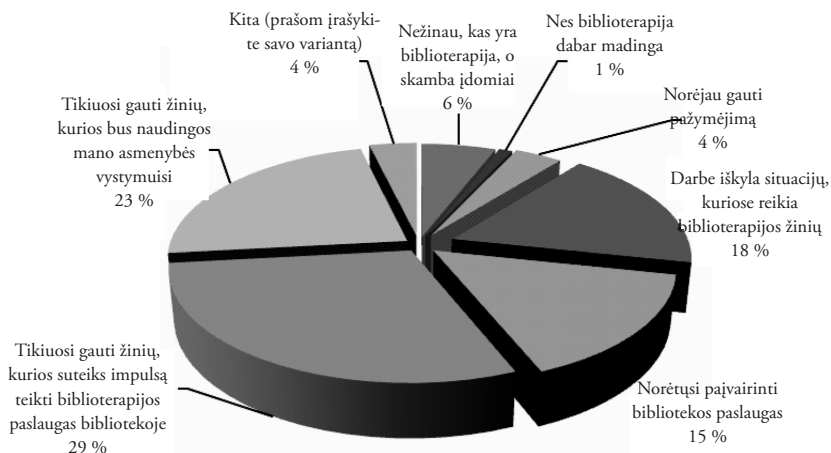
arba dėl to, kad tai, apie ką bus kalbama, pasirodė madinga. Labai svarbus aspektas, kad nemaža dalis visų apklaustųjų (Skuodo atveju – beveik 30 proc., visų dalyvių – 18 proc.) pažymėjo, kad „darbe iškyla situacijų, kuriose reikia biblioterapijos žinių“. Todėl galima teigti, kad renginiai vyko laiku ir, matyt, buvo naudingi dalyviams.

Savarankiškai suformuluotus motyvus, kodėl respondentai nusprendė dalyvauti šios tematikos renginyje, galima suskirstyti į keletą grupių. Pirmąją grupę sudaro iš apklaustųjų patirties kilusios paskatos taikyti biblioterapijos paslaugas (pavyzdžiui, *bibliotekoje lankosi žmoniu, kuriems reikia biblioterapijos*; arba *bibliotekoje lankosi vaikai, kurių tėvai užsienyje, neįgalūs, jautrūs* (čia ir toliau respondentų kalba netaisoma). Šios nuomonės patvirtina biblioterapijos poreikį ir tiesiogiai rodo esamą bibliotekų situaciją. Vienas iš respondentų turi aiškia

nuomonę apie biblioterapiją ir tokios paslaugos teikimą skaitytojams (*nors tai darau kasdien, parenkant ką kam skaityti, bet pravers teorija*). Dar vienas atvejis iliustruoja mažą kvalifikacijos kursų pasirinkimo galimybę ir, tikėtina, nedidelį suinteresuotumą šia informacija (*atsirado tokia galimybė dalyvauti seminare savoje bibliotekoje, nes kitur išvykti galimybių neturiu*). Šis atsakymas rodo, kad tam tikra grupė bibliotekos darbuotojų linkusi demonstruoti nepasitenkinimą esama situacija, tačiau nenorėtų jos keisti.

Visų apklaustųjų duomenų suvestinė pateikiama 2 paveiksle. Šioje suvestinėje išryškėja gana svarbus pasirinkimo dalyvauti renginyje motyvas – noras praplėsti bibliotekos paslaugas (15 proc.), pasiūlyti naują paslaugą skaitytojams.

Nedidelę dalį atsakymų (6 proc.) sudaro prisipažinimas, kad iki šiol respondentams nežinoma, kas yra biblioterapija, o šis žodis

2 pav. Respondentų motyvų dalyvauti renginyje bendras pasiskirstymas

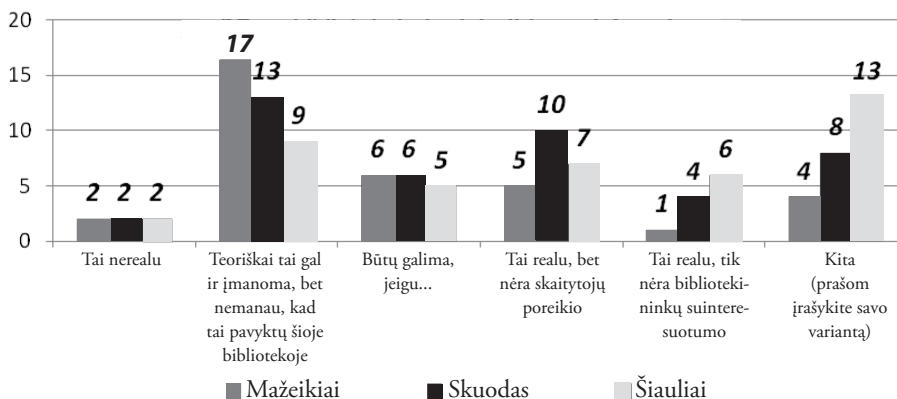
skamba jiems įdomiai. Šį atsakymą respondentai paprastai derindavo su noru gauti žinių asmenybės vystymuisi arba noru pavairinti bibliotekos paslaugas.

Antruoju anketos klausimu siekta išsiaiškinti renginio dalyvių nuomonę apie galimybes teikti paslaugas bibliotekoje, kurioje dirba. Anketavimo metu buvo patikslinta, kad atsakydami į klausimus kiekvienas galvotų apie savo darbo vietą, o renginyje dalyvaujantys ne šios bibliotekos darbuotojai – kad turėtų omenyje biblioteką, kurioje vyksta apklausa. Klausimas turi šešis pasirinkimo variantus, paskutinis jų – atviras, skirtas savarankiškai suformuluoti nuomonei. Tarp pasirinkimo variantų yra: 1) visiškai paneigiantis (tai nerealu), 2) pritariantis abstrakčiai galimybei, bet ne šioje bibliotekoje (teoriškai tai gal ir įmanoma, bet nemanau, kad tai pavyktų šioje bibliotekoje), 3) matantis galimybes ir jų

kliūtis, kurias prašoma įvardyti (būtų galima, jeigu... (su prašymu baigti teiginį), 4) ir 5) sutinkantis, kad galimybės realios, bet nėra suinteresuotumo (skaitytojų arba bibliotekininko).

Klausimo pirminiai duomenys skiriasi nuo pakartotinė apklausa gautų duomenų, ir tai rodo nuomonės kaitą. Apklauso rezultatai pavaizduoti paveiksluose: 3 paveiksle – pradinės, o 4 paveiksle – pakartotinės apklauso duomenys, išskirstyti pagal miestus – Skuodą, Mažeikius ir Šiaulius.

Prieš paskaitą vyravo nuomonė, kad biblioterapija yra daugiau teorija, kurią bibliotekininkai nėra linkę praktiškai taikyti savo institucijoje (antrasis pasirinkimo variantas, 33 proc.). Pakartotinės anketos rodo, kad ši nuomonė gerokai susilpnėjo (20 proc.). Tikėtina, kad šios nuomonės šalininkų liko mažiau dėl paskaitos informacijos apie konkrečius metodus, kuriuos gali taikyti bibliotekos.

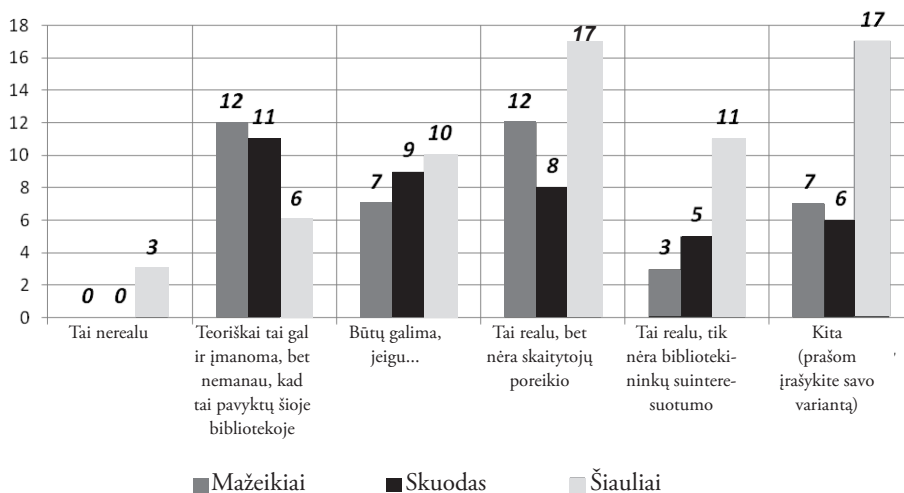
3 pav. Respondentų nuomonės apie galimybes teikti paslaugas bibliotekoje išraiška prieš renginį

Nemažai pasikeitė duomenys, kuriais respondentai nusako savo suinteresuotumą paslaugos teikimu. Prieš renginį 18 proc. manė, kad skaitytojai nesuinteresuoti šia paslauga, o pakartotinė apklausa rodo, kad šios nuomonės buvo jau 26 proc. respondentų. Sustiprėja tyrėjo nuomonė, kad biblioterapijos paslauga nebus reikalinga visiems ar daugumai skaitytojų (kažin ar gali būti kitaip). Kita vertus, susiejant atsakymus kitu anketos klausimu apie biblioterapijos poreikį, pastarieji duomenys gali rodyti bendrą bibliotekininkų tendenciją veikti tuomet, kai poreikio iš išorės „esi išpraustas į kampa“. Tirtų atvejų pakartotinio anketavimo duomenys apie galimybes teikti biblioterapiją konkrečioje bibliotekoje gretinami 4 paveiksle.

Kliūtytys teikti paslaugą, kurias mato apklaustieji, įvardijamos gana įvairiai. Nuo-

monės galima suskirstyti į keletą grupių: 1 grupę sudaro žinių trūkumas (*jei būtų specialūs kursai, jei turėtume pakankamai žinių ir pan.*); 2 grupę išreiškia tam tikrą dėsimo politiką, kurią respondentams norisi nutraukti (*jei pradėtume, jei imtumės tai daryti ir pan.*); 3 grupė – beveik tradiciniai padėjavimai, kaip visko bibliotekoms trūks-ta (*jei būtų pakankamai leidinių bibliotekoje, jei turėtume tam papildomą finansavimą, jei atsirastų, kas nori imtis tokio darbo, ir kt.*); 4 grupė – noras pasitelkti ekspertus (*jei galėtume bendradarbiauti su psichologais ir pan.*). Apibendrinus atsakymus teigtina, kad kliū-tys įvardijamos realistiškai, dauguma jų įvei-kiamos, tik tam reikia motyvacijos ir papil-domų pastangų.

Atskirai išanaluosime pasirinkusiųjų variantą savarankiškai suformuluoti nuo-monę apie biblioterapijos teikimo gali-

4 pav. Renginio dalyvių nuomonė apie galimybes teikti paslaugas bibliotekoje po renginio

mybes. Nuomonių gana daug, pirminėje apklausoje – 25, pakartotinoje – 30 (apibendrinti visų apklaustųjų duomenys). Išskirtinai pasikeitė Skuodo seminaro dalyvių savarankiškai suformuluotos nuomonės: prieš seminarą vyravo pesimistiškos nuomonės apie įvairias kliūtis – finansines, patalpų, fondo ir t. t., įskaitant abstrakčias asmenybines kliūtis (pvz., *keisti skaitytojo nusistatymą į knygų turinį gali tik labai stiprios bibliotekininkės, arba: gerus dalykus reikia puoselėti, brandinti, mylėti, tai lėtas procesas*), o po seminaro (penkiose iš šešių nuomonių) reiškiamas pasiryžimas (pvz.: *pradėsim nuo nedidelio fondo suformavimo; tai realu ir būtina; darysim pagal galimybes ir kt.*). Tai džiugina, rodo gautos informacijos poveikį ir jos naudingumą, žinoma, ir kelia uždavinį ateičiai – iširti, kiek pasiryžimai iš tikrųjų įgyvendinti.

Silpniau išreikštas, bet panašus poveikis pastebimas ir Mažeikių seminaro dalyviams: prieš tyrimą daugiau išreikšta abejonių (pvz.: *realu, tik reikia noro, laiko ir tam paruoštos erdvės; tokių paslaugų dar neteikėme, tai nežinome, kiek tai būtų svarbu ir pan.*), o po seminaro atsirado pasiryžimas, noras bendradarbiauti, įgyvendinti sumanymus (*jau prieš paskaitą kirbėjo mintis pabandyti pasakų terapiją pradinių klasių mokiniams, dabar esu tam tikrai pasiryžus; manau, yra visos galimybės; tikrai bandysim; jei sutiktumėt atvažiuoti dažniau ir daugiau pravesti tokių seminarų, ir kt.*).

Šiauliuose vykusiame renginyje pirminėje apklausoje išsiskiria trys nuomonės apie galimybes teikti biblioterapijos paslaugą bibliotekose grupės:

- 1) pritariantys šios paslaugos organizavimui bibliotekose (pvz.: *kiek leidžia žinios ir laikas, tai mūsų bibliotekoje daroma individualiai; ir įmanoma, ir reikia; tai realiai jau daroma; tai realu ir labai reikalinga agresyviame pasaulyje; tam reikalingos pastangos iš bibliotekininkų pusės, jie gali būti iniciatoriai savo bibliotekoje teikiant tokią paslaugą ir kt.*);
- 2) abejojantys savo sugebėjimais teikti tokią paslaugą ar jos poreikiu (pvz.: *bibliotekininkams trūksta įgūdžių; trūksta žinių, informacijos, nėra tinkamų patalpų; jei atsirastų poreikis, gal reiktų pabandyti ir kt.*);
- 3) teigiantys, kad tokia paslauga nereikalinga, nes nėra nei sąlygų, nei poreikio (pvz.: *visiškas bibliotekos skurdas tokias paslaugas daro neįmanomas, tam reiktų komplektuoti specialų fondą, darbui skirti žmones, o kam tai reikalinga? ir kt.*).

Atskirą grupę sudaro kolegijos studentų atsakymai, kuriuose tiesiogiai nurodoma, kad nežino galimybių ar neturi darbo bibliotekose patirties, nes dar studijuoja, ir pan.

Pakartotinėje apklausoje pagausėja (ir kiekybiniu atžvilgiu, ir teiginių intensyvumu) pritariančiųjų paslaugos teikimui grupė. Čia išsiskiria trys aiškiai pasakyti teiginiai apie jau teikiamą biblioterapijos paslaugą (nurodant, kad tai vyksta Birštono savivaldybės viešojoje bibliotekoje, bendradarbiaujant su „Tulpės“ sanatorija, ir Radviliškio sveikatingumo centre, bendradarbiaujant su viešąja biblioteka), taip pat

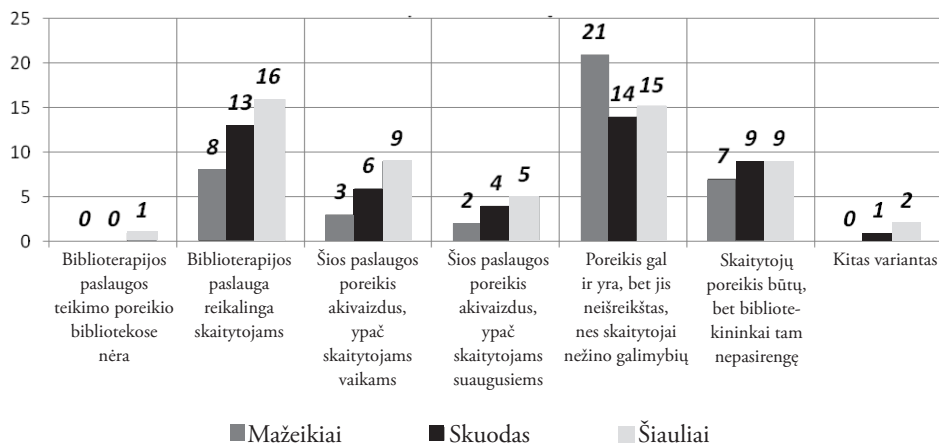
daugiau pasiryžimo imtis šios veiklos teiginių (pvz.: *reikia pradėti, imsimės tai daryti; pats bibliotekininkas turi dirbti šį darbą* ir kt.). Tačiau išlieka ir akivaizdus pasipriešinimas: trys asmenys pasirinko variantą „tai nerealu“ ir du pateikė pesimistiškas nuomonės formuluotes (*kadangi planuojama nekomplektuoti grožinės literatūros, nebus ką pasiūlyti, nėra tam sąlygų, nei lėšų*).

Abejojančiųjų grupė sumažėjo, liko tik du teiginiai: *reikia daugiau žinių ir įgūdžių ir realu ir dirbti, bet trūksta įgūdžių (kartais noro) tai daryti. Bibliotekininkams labai trūksta metodinės literatūros, bibliotekose nėra pakankamai knygų biblioterapijai taikyti*.

Trečiuoju klausimu siekta išsiaiškinti renginių dalyvių nuomonę apie bibliotekų poreikį imtis biblioterapijos veiklos. Klausimas sudarytas iš septynių galimų atsaky-

mų variantų, vienas iš jų – atviras, kuriame seminaro dalyviai kviečiami suformuluoti savo atsakymo variantą. Atsakymų variantų skalė: 1 variantas – visiškas poreikio neigimas (poreikio nėra), 2 variantas išreiškia paslaugos reikalingumą (biblioterapijos paslauga reikalinga skaitytojams); 3 ir 4 variantai – poreikio akivaizdumą atskiroms amžiaus grupėms (suaugusiesiems ir vaikams), 5 variantas – esant neišsakyta skaitytojų poreikį (poreikis gal ir yra, bet jis neišreikštas, nes skaitytojai nežino galimybių), ir 6 variantas – bibliotekininkų nepasirengimą teikti paslaugą kaip kliūtį (skaitytojų poreikis būtų, bet bibliotekininkai tam nepasirengę).

Trečiojo klausimo pirminės ir antrinės apklausos duomenų išraiškos, gretinant to paties varianto pasirinkimą visais trim tiriama atvejais, vaizduojamos 5 ir 6 paveiksluose.

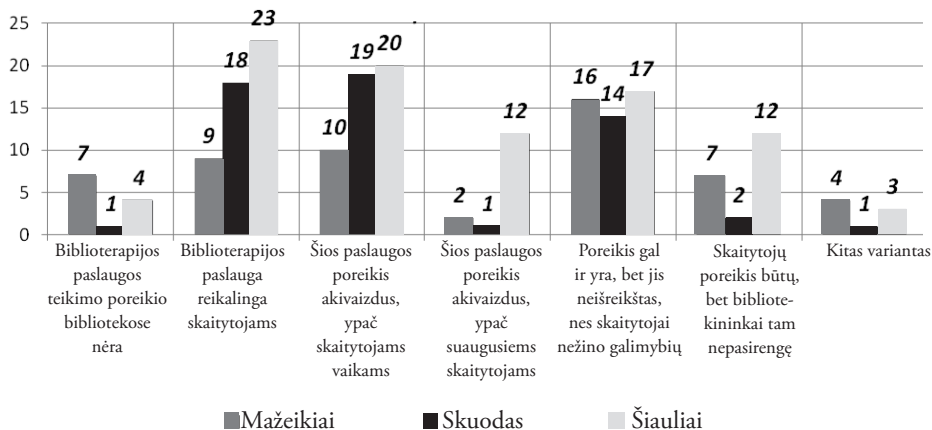
5 pav. Renginių dalyvių nuomonė apie poreikį teikti biblioterapijos paslaugas bibliotekose prieš seminarą

Prieš renginius vyraujanti pasirinkimų dalis skiriama neišreikštam skaitytojui poreikiui, tai siejant su informacijos apie paslaugą trūkumu. Ši variantą nurodo (34 proc.) visų apklaustųjų. 26 procentai respondentų nurodo, kad paslauga yra reikalinga skaitytojams, neišskiriant amžiaus grupių. 17 procentų apklaustųjų mano, kad bibliotekininkai yra nepasirengę teikti tokią paslaugą, nors skaitytojų poreikis yra.

Savarankiškai suformuluotos tik kelios nuomonės. Vienas Skuodo renginio dalyvis aiškiai nurodo nesusipažinęs su biblioterapija (nežinau, apie ką kalbama). Du konferencijos Šiauliuose dalyviai prieš seminarą pateikė tokias nuomones: 1) bibliotekininkams reikia daug ruoštis, skaityti, nes kol kas mažai informacijos ir 2) reikia suburti skaitytojus, kurie nori šių paslaugų.

Matome, kad pasikeitė apklaustųjų nuomonė apie biblioterapijos paslaugos rei-

kalingumą atskirais tiriamais atvejais, tačiau bendra apklaustųjų nuomonių dinamika beveik nepakito (prieš renginį – 26 proc., po jo – 25 proc.). Antrosios apklausos duomenimis, išaugo teigiančiųjų, kad bibliotekoje biblioterapijos paslaugos poreikio nėra (nuo 1 iki 6 procentų, atitinkamai 1 ir 12 respondentų). Akivaizdžiai pasikeitė nuomonė apie biblioterapijos poreikį atskiroms skaitytojų amžiaus grupėms (skaitytojams vaikams – dinamika nuo 12 iki 24 proc.; tam galėjo turėti įtakos paskaitoje pateikiami pavyzdžiai iš užsienio šalių bibliotekų tinklapių ar seminare naudoti praktinės biblioterapijos pavyzdžiai). Šis nuomonės pasikeitimas gali būti susijęs su varianto apie skaitytojų neišreikštą paslaugos poreikį mažesniu pasirinkimu (šio varianto pasirinkimo dinamika – nuo 34 proc. iki 23 proc.). Tai yra beveik ta pačia procentine išraiška (12 proc.) padidėjo respondentų nuomonė

6 pav. Renginių dalyvių nuomonė apie poreikį teikti biblioterapijos paslaugas bibliotekose po seminaro

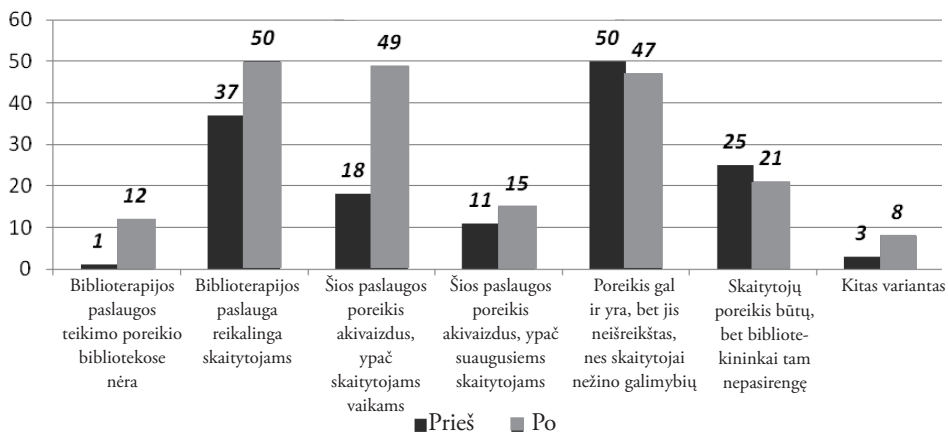
apie biblioterapijos reikalingumą skaitytojams vaikams, sykiu (11 proc.) sumažėjo manančių, kad biblioterapijos poreikis yra, bet jis neišreikštas, nes skaitytojai nežino galimybių.

Atskirai analizuotinos savarankiškai suformuluotos nuomonės. Pirminėje apklausoje tokių buvo trys, antrojoje apklausoje – aštuonios. Nuomonės galima suskirstyti į dvi grupes:

- 1) pasiryžusiųjų veikti apsisprendimą (pavyzdžiui, *sukurti skaitytojams tokią galimybę bibliotekininko reikalas arba kurti grupes – nerealu, bet turėti sąrašus su tam tikras problemas nagrinėjančia literatūra būtų puiku* ir kt.);
- 2) gautos naujos informacijos apibendrinimą ir bendras išvalgas (pvz.: *reikia keisti darbo laiką ir požiūrį; reikia kur kas komunikabilesnių žmonių* ir kt.).

Atskiru atveju įvardytina taikli renginio dalyvio pastaba apie biblioterapijos poreikio specifiškumą: *tie, kuriems reikia tokios paslaugos, yra nedrąsūs*. Šiuo teiginiu remiasi biblioterapijos poreikio nustatymo specifiškumas, jis gali būti jaučiamas iš situacijų, aplinkos, identifikuojamas neformaliuose pokalbiuose su skaitytojais, bet tikėtis išorinio spaudimo teikti tokią paslaugą būtų nerealu.

Apibendrinę požiūrio dinamiką respondentams pateikus naujų žinių apie biblioterapiją (7 paveikslas), matome, kad labai sustiprėjo nuomonė, kad biblioterapijos paslauga reikalinga skaitytojams ir kad tai ypač aktualu ir reikšminga dirbant su vaikais. Tiesa, atsirado daugiau manančių (ar išdrįsusių pasakyti nuomonę, turint omenyje, kad apklausoje po renginio dalyvavo daugiau respondentų), kad biblioterapijos paslaugos teikimo bibliotekose poreikio nėra.

7 pav. Renginių dalyvių požiūrio į biblioterapijos poreikį bibliotekose dinamika

Nedaug sustiprėjo požiūris, kad biblioterapijos paslaugos poreikis yra, bet jis nėra išreikštas. Tai galbūt padidina motyvaciją skleisti informaciją apie šią galimą bibliotekų paslaugą, jos tikslus.

Pasikeitęs požiūris į tai, kad bibliotekininkai pasirenkę teikti biblioterapijos paslaugą, galbūt išreiškia pozityvų gautų naujų žinių poveikį. Renginio dalyviai, susipažinę su konkrečiais biblioterapijos projektais, paslaugų apibūdinimu, konkrečia veiklos metodika, geriau vertina savo galimybes šioje srityje.

Padidėjęs savarankiškai suformuotų nuomonių skaičius rodo, kad nauja informacija sukėlė naujų minčių, norą pasisakyti, diskutuoti. Tai labai svarbus pavykusio kvalifikacijos kėlimo renginio aspektas. Tikėtina, kad tokio pobūdžio renginiai iniciuos ir praktinės veiklos vystymąsi.

IŠVADOS

Pastaruoju metu jaučiama, kad Lietuvoje padidėjo biblioterapijos srities informacijos poreikis ir tai rodo publikacijos įvairioje profesinėje spaudoje („Šiandien aktualu“, „Gimtasis žodis“, „Gydymo menas“, „Informacija ir biblioteka“ ir kt.) ir populiariojoje žiniasklaidoje (rajoniniuose laikraščiuose, populiariuose savaitraščiuose, televizijos tinklapiuose, viešos prieigos žinių portaluose ir kt.) bei pagausėję bibliotekų edukaciniai informaciniai renginiai, skirti biblioterapijos tematikai. Šis tyrimas iš dalies užpildo mokslinių šios srities tyrimų spragą ir apibendrina biblioterapijos paslaugos teikimo situaciją Lietuvos bibliotekose.

Analizuojami trijose Lietuvos vietovėse vykusiuose renginiuose surinkti duomenys negali atskleisti visos šalies tendencijų, šiuo atveju tyrimas turėtų būti suvokiamas, kaip bandomasis, išreiškiantis bendruosius aspektus, kurie kitose vietovėse gali pasireikšti skirtingai. Atlikto tyrimo atveju surinkta informacija atitinka mokslinio tyrimo duomenų patikimumo reikalavimus.

Tyrimo problematika siejasi su JAV, Didžiosios Britanijos, Australijos bibliotekiniuose moksliniuose žurnaluose pristatomais projektais ir patvirtina tarptautinį temos aktualumą. Tyrimo sampratų analizėje pateikiama informacija leidžia numatyti darbo tęstinumą apibrėžiant galimus veiklos modelius, skatina ieškoti galimybių bendradarbiauti su kitomis viešojo sektoriaus institucijomis, pamatyti bendras veiklos strategijų kūrimo perspektyvas.

Šiuo darbu siekta išsiaiškinti, kodėl Lietuvoje identifikuojamas biblioterapijos žinių poreikis, bibliotekose organizuojant kvalifikacijos kėlimo renginius. Tuo tikslu tirta šių renginių dalyvių nuomonė apie biblioterapijos paslaugos poreikį ir galimybes tokią paslaugą teikti bibliotekose bei gautų naujų žinių įtaką nuomonės kaitai.

Paaikšėjo, kad didžiausias motyvas dalyvauti biblioterapinės tematikos renginyje buvo bibliotekininkų noras gauti daugiau žinių, kurias galėtų panaudoti veikloje ir tobulindami savo asmenybę. Svarbu, kad iš motyvų dalyvauti renginyje nemažą dalį (18 proc.) sudarė patirtos situacijos darbe, kuriose būtų pravarčios biblioterapijos žinios. Tai identifikuoja poreikį plėsti ana-

logiškų renginių skaičių, formų įvairovę, sudarant galimybę keistis patirtimi, analizuoti kylančias situacijas, bendrai ieškoti sprendimų.

Biblioterapijos žinių trūkumas turi įtakos ir apklaustųjų nuomonei dėl paslaugos teikimo galimybių. Pirminiai apklausos rezultatai rodo, kad vyraujanti nuomonė apie biblioterapiją yra siejama su teoriniais pamąstymais, bet ne su galimybėmis iš tikrųjų teikti paslaugą. Analizuojamuose renginiuose gauta informacija pastūmėjo šią nuomonę pozyvaus nusiteikimo link. Negatyviai vertinančių biblioterapijos paslaugos teikimo galimybes respondentų padaugėjo – analizuojant visų apklaustųjų mastu tokių iš viso buvo 6 proc. Tai įrodo, kad galimybių teikti biblioterapijos paslaugas yra, bet esama ir nemažai tam besipriešinančių. Apklaustieji nurodo biblioterapijos paslaugos teikimo kliūtis, siūlo galimus jų įveikimo variantus, tuo demonstruodami, kad jau yra teikiančių ir pasiryžusių teikti biblioterapijos paslaugas bibliotekose.

Ieškodami galimybių ir galvodami apie biblioterapijos poreikį, bibliotekininkai ir kiti renginių dalyviai siūlo konkrečias išeitas, nurodydami, kodėl svarbi ši paslauga skaitytojams ir kaip reiškiasi biblioterapijos poreikio identifikavimo problemos. Kaip pagrindinę poreikio pažinimo kliūtį įvardydami jo neišreikštumą (*dėl subjektyvių aplinkybių yra sunkiai skaitytojų išsakomas*), apklaustieji sutinka, kad skaitytojai nežino paslaugos galimybių. Patys tiriamieji suformavo pagrindinę priežastį, kodėl ši poreikį sudėtinga identifiukuoti: žmonės, kuriems tokia paslauga reikalinga, yra nedrąsūs.

Įvardiję priežastis, kodėl tokia paslauga reikalinga visuomenei (*agresijos pilna aplinka, įvairios socialinės problemos, tokios, kaip emigracija, vienišumas, žmonių uždarumas ir iš to kylančios problemos* ir kt.), renginių dalyviai išreiškia pozityvią nuomonę, kad bibliotekos galėtų teikti tokią paslaugą.

Teorine biblioterapijai skirtų publikacijų analize įrodyta, kad mokslininkai ir praktinės veiklos atstovai šią terapiją laiko skaitymo rekomendacijų rūšimi ir bibliotekų informacinės veiklos sritimi, taip pat edukaciniu ir pažintiniu bibliotekų veiklos metodu. Pokalbiuose (interviu) su asmenimis, taikančiais biblioterapiją savo veikloje ne bibliotekose, ir diskusijose su bibliotekų administracijos personalu identifiukuotos tos pačios biblioterapijos paslaugos poreikio ir galimybių tą paslaugą teikti bibliotekose tendencijos. Ilgalaikis biblioterapijos situacijos stebėjimas iš šalies, dalyvaujant bibliotekų ir kitų sričių specialistų renginiuose, susijusiuose su biblioterapija, leidžia teigti, kad šios srities informacijos daugėja, jos poreikis plečiasi, tačiau situaciją apibendrinančios ir pagrindžiančios platesnio pobūdžio informacijos trūksta. Dažniausiai biblioterapijos srities informacija lietuvių kalba yra neišsami, fragmentiškai iliustruojanti pavienių asmenų iniciatyva vykstančias veiklas ar pristatanti kitų šalių projektus. Bibliotekininkų pareikštos nuomonės atitinka moksliniu pagrindu suformuotas biblioterapijos paslaugos teikimo bibliotekose nuostatas.

Straipsnyje pristatomo tyrimo rezultatai iliustruoja trijose Lietuvos vietovėse vykusių apklausos dalyvių nuomonę apie objek-

tyvų biblioterapijos paslaugos bibliotekose poreikį, bibliotekininkų ir kitų apklausos dalyvių nuomonę apie realias galimybes ir kliūtis šiai paslaugai teikti. Pakartotinai atlikta anketinė apklausa patvirtina pagrindines tendencijas bei rodo nedidelį nuomonės kaitos poslinkį pozityvumo link, tikėtina, dėl gautos naujos informacijos.

Tyrimu įrodomas biblioterapijos paslaugų poreikis viešosiose bibliotekose ir atskleidžiamos realios jų teikimo galimybės. Taip pat konstatuojamas biblioterapijos žinių ir įgūdžių trūkumas kaip viena iš didžiausių kliūčių šiame kelyje, visu tuo nusakomas poreikis formuoti teigiamą nuostatą į tokios paslaugos teikimą bibliotekoje.

DISKUSIJA DĖL TYRIMO TĘSTINUMO IR PRAKTINĖS VEIKLOS

Tyrimo rezultatai remiasi bibliotekų renginių lankytojų (daugiausia bibliotekininkų) nuomone. Jų patikimumą padidintų skaitytojų nuomonės tyrimas šiuo aspektu.

Kad būtų galima įtvirtinti biblioterapijos paslaugų teikimą Lietuvos bibliotekose,

akivaizdžiai trūksta parengtų metodikų, sudarytų ir paskelbtų biblioterapinės literatūros bibliografinių rodyklių, kitų metodinių priemonių. Patirties įmanoma pasisemti iš teorinėje darbo dalyje pristatomų užsienyje vykdomų projektų. Lietuvoje negausūs biblioterapijos paslaugos teikimo atvejai turėtų būti aptariami, plačiau skelbiami jų rezultatai, organizuojami patirties dalijimosi renginiai, bendradarbiaujama su akademinėmis institucijomis kuriant tarpdalykines programas, atliekant bendrus tyrimus ir jų pagrindu rengiant veiklos projektus. Siūlytina bendra šalies viešųjų bibliotekų ir sveikatos institucijų teikiamų biblioterapijos paslaugų stebėseną siekiant nustatyti, kokios rūšies paslaugos yra teikiamos, ar vyksta tarpinstitucinis bendradarbiavimas ir kokiu lygiu, ar (kaip) pasiteisina jau įdiegtos paslaugos. Reikalingi tarpinstituciniai tarpdalykiniai moksliniai tyrimai, kad būtų sukurti (ar adaptuoti jau naudojami Lietuvoje ar užsienyje) biblioterapijos paslaugų teikimo modeliai.

NUORODOS

1. Biblioterapija ir biblioteka. Sudarė Lina Mikučionytė [interaktyvus]. *Informacija ir biblioteka*. www.tb.lt 2008, nr. 4 [žiūrėta 2011 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.tb.lt/Naujienos/Info_ir_biblioteka/2008/Biblioterapija%20ir%20biblioteka.pdf>.

2. BREWSTER, Liz. Books on Prescription: bibliotherapy in the United Kingdom. *Journal of hospital librarianship*, 2009, vol. 6, issue 4, p. 399–407. Prieiga per EBSCO.

3. BREWSTER, Liz. Reader development and mental wellbeing: the accidental bibliotherapist. *Australasian Public Libraries and Information Services*, 2008, vol. 22, issue 1, p. 13–16.

4. BUKANTIENĖ, J. Biblioterapija, kaip neformaliojo savarankiško skaitymo metodas pradinėse klasėse. *Gimtasis žodis*, 2008, nr. 4, p. 31–36.

5. CICĖNIENĖ, V. *Moksliniai tyrimai bibliotekose: metodologija, metodika, rezultatų sklaida*. Vilnius, 2006. 286 p. ISBN 9955-541-57-1.
6. CRONJE, K. B. *Bibliotherapy in Seventh-Day Adventist education using the information media for character development*: International Faith and Learning Seminar [interaktyvus]. Helderberg College, Somerset West, November/December 1993 [žiūrėta 2010 m. rugsėjo 3 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.aiaa.edu/ict/vol_12/12cc_049-066.htm>.
7. *Gdyti gyvenimu*: Aleksandro Alekseičiko intensyvus terapinis gyvenimas. Humanistinės ir egzistencinės psichologijos institutas; sudarytojas Rimantas Kočiūnas. Vilnius, 2008. 358, [2] p. ISBN 978-9955-873-00-6.
8. INDRAŠIENĖ, V.; KAPOČIŪTĖ, E. Biblioterapijos elementų taikymas, sprendžiant paauglių socialines ir pedagogines problemas. *Socialinis ugdymas*, 2009, nr. 7(18), p. 19–29.
9. Kaip akimirksniu atsipalaiduoti nuo streso? [interaktyvus]. Iš www.delfi.lt [žiūrėta 2010 m. gruodžio 27 d.] Prieiga per internetą: <http://gyvenimas.delfi.lt/grozis_ir_sveikata/kaip-akimirksniu-atsikratyti-streso.d?id=37896559>.
10. MANŽUCH, Zinaida. Biblioterapija. Iš *Bibliotekininkystės ir informacijos studijų vadovas*. Vilnius, 2009, p. 537–546.
11. MEŠKA, V.; JUOZULYNAS, A. *Kurortinė medicina*. Vilnius, 1999. 306, [2] p. ISBN 9955-401-19-2.
12. MEŠKA, V.; ir JUOZULYNAS, A. *Streso malšinimas*. Vilnius, 1996. 175 p. ISBN 9986-778-05-8.
13. MOLICKA, M. *Pasakų terapija: apie vaikų baimes ir naują terapijos metodą*. Vilnius, 2010. 294, [2] p. ISBN 978-5-415-02162-8.
14. MOLICKA, M. *Terapinės pasakos* [D. 1]. Vilnius, 2007. 224 p. ISBN 978-5-415-01975-5.
15. MOLICKA, M. *Terapinės pasakos*. [D. 2]. Vilnius, 2009. 200 p. ISBN 978-5-415-01975-5.
16. MONTVYDIENĖ, J. Skaitymas gydo kaip vaistai [interaktyvus]. Iš *Lietuvos radijas ir televizija*, 2008 m. kovo 17 d. [žiūrėta 2010 m. gruodžio 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vtv.lt/naujienos/literatura/skaitymas-gydo-kaip-vaistai.html>>.
17. PEHRSSON, D. E.; MCMILLEN, P. S. A bibliotherapy evaluation tool: grounding counselors in the therapeutic use of literature. Oregon State University, 2005 [interaktyvus]. Iš *Paper, Articles, and Conference Proceedings (OSU Libraries)* [žiūrėta 2011 m. sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ir.library.oregonstate.edu/xmlui/handle/1957/433>>.
18. RAGUOTIENĖ, G. *...atversta knyga*. Vilnius, 2008. 199 p. ISBN 978-9955-541-76-9.
19. STANČIKAITĖ, Regina. Knygos – vaistai sielai. *Aš ir psichologija*, 2008, nr. 3, p. 66–71.
20. STANLEY J. *Reading to heal*. Boston, 1999. 244 p. ISBN 1-86204-390-6.
21. STURM, B. W. Reader's advisory and Bibliotherapy: Helping or Healing? [interaktyvus]. *Journal of Educational Media and Library Science*, December 2003, no. 41 (2), p. 171–179 [žiūrėta 2010 m. gruodžio 12 d.]. Prieiga per KU interneto tinklą: <<http://research.dils.tku.edu.tw/joemls/>>.
22. SUČYLAITĖ, J. Interakcinė biblioterapija medicinoje. *Gydymo menas*, 2004, nr. 1, p. 86–87.
23. SUČYLAITĖ, J.; KIRKUTIS, A. ir ŠOSTAKIENĖ, N. Poetikos terapija – nauja galimybė gydant paauglių psichikos sutrikimus. *Sveikatos mokslai*, 2007, t. 17, nr. 3, p. 941–946.

24. TURNER, June. Bibliotherapy for health and wellbeing: an effective investment. *Australasian public libraries and information services* [interaktyvus]. June 2008 [žiūrėta 2011 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://findarticles.com/p/articles/mi_hb3315/is_2_21/ai_n29441266/?tag=content;col1>.

25. VENSKŪNIENĖ, R. Biblioterapijos darbo su specialiujų poreikių vaikais ir paau-gliais praktikos pradžios. *Šiandien aktualu*, 2010, nr. 1 (42), p. 60–70.

26. ДРЕШЕР, Ю. Н. *Библиотерапия: теория и практика*. Санкт-Петербург, 2008. 270 с. ISBN 978-5-93913-148-3.

27. КАЗАРИНОВА, И. Центр психологической защиты личности. *Библиотека*, 1999, № 6, с. 47–48.

THE NEED FOR BIBLIOTHERAPY SERVICES IN LITHUANIAN PUBLIC LIBRARIES

DAIVA JANAVIČIENĖ

Abstract

The aim of the study was to analyse the feedback from participants of events held in libraries on the need for bibliotherapy service and access of the service in libraries and to explore the impact of the newly acquired knowledge on the opinion change.

The study used observation, interview and group questionnaire survey methods, involving the participants of three bibliotherapy events in Skuodas, Mažeikiai and Šiauliai public libraries. Qualitative data analysis included data organization, grouping, searching for causal relations, comparing the first and repeated questionnaire data, determining the reliability of data and the opinion dynamics. Respondents: prior to the event, 140 questionnaires were handed out, and 108 were returned filled in; after the event 140 questionnaires were distributed and 129 were returned.

The re-poll conducted after a short period of time, when the opinion was influenced by the newly obtained knowledge, reflects the reliability / unreliability of the main trends and expresses the dynamics of opinion change, born by the externalities – the information provided

by a lector. There is not much articles on bibliotherapy in Lithuanian scientific or popular press. Lately, there is an increased need for such information, as shown by the abundant educational – informational events concerning bibliotherapy. The work partially fills this gap by summarizing the scientific and bibliotherapeutic service situation in Lithuanian libraries. The study analyses data collected during events in three different areas of Lithuania. The data may not reflect the trends of the country; in this case, the study should be regarded as a pilot one, expressing the general aspects which in other areas may occur in different ways.

It has been found that the greatest incentive to participate in bibliotherapy for librarians is the desire of more knowledge that they could use in their work and personal development. It is important to note that among the reasons for participation in the event, a significant amount of responses (18%) included the situation at work – activities when the use of bibliotherapy could be useful knowledge. This highlights the need to expand the number of similar events, their coverage, diversity of forms, making it pos-

sible to exchange experience, analyse situations, and jointly seek for solutions.

The lack of bibliotherapeutic knowledge influenced the opinion of respondents about the service provision. Initial results of the survey indicate that the prevailing opinion of bibliotherapy is associated with theoretical reflections but not with real possibilities to provide the service. During the event, limited information (of 1.5 to 2 hours duration) positively influenced the opinion. The number of respondents with a negative opinion of bibliotherapy service went down, but still survived (2%). This proves that there is a possibility to provide services in bibliotherapy. The librarians named the obstacles and offered the possible solutions. Some are already engaged and committed to providing bibliotherapy services to libraries. At the same time, there remains a clearly expressed opposition to this kind of service.

When looking for the possibilities and thinking about the need for bibliotherapy, librarians suggest specific ways, indicating the importance of this service and the reasons for cognitive barriers. The main obstacle for the need of knowledge is the fact that it is not expressed; librarians agree that readers are not aware of service options. In addition, as one participant said, people who need this service are shy. Considering

the reason why such a service is required (the environment is full of aggression, various social issues such as immigration, loneliness, people's reticence and the resulting problems, etc.), librarians are of the opinion that such services are necessary.

A theoretical analysis of bibliotherapeutic work has shown that bibliotherapy is considered by scientists and practitioners as a type of reading recommendations and informational activities, or as an educational and cognitive approach.

The obtained results show the opinion of participants on the objective need for bibliotherapy services in library and librarians' and other participants' opinion on the real possibilities of and obstacles to providing this service in libraries. A repeated survey confirmed the main trends and illustrated the dynamics of a marginal change of opinion toward the positive side. It is likely that the dynamics is a result of the new information.

The survey results are based on the opinion of librarians who directly interact with readers and know their needs. Analysis of the readers' opinion would increase the reliability of the results. In practical terms, there is a lack of methodologies and literature on strengthening the bibliotherapy services in libraries.

Iteikta 2011 m. sausio mėn.